

9. DÖNEM ÇALIŞMA RAPORU (1978)

GİRİŞ

«Hak ve özgürlüklerin geliştirileceği, can. güvenliğinin sağlanacağı, faşist odakların üstüne gidileceği ve bunlardan hesap sorulacağı» umutları ile başlayan bir yıl, yeni bir sıkıyönetim dönemi ile son buldu.

Emperyalizme bağımlı, geri Türkiye kapitalizmi 1977 yılında derin bir bunalım içine girmişti. Dış borçlan giderek artan, dış ticaret açığı büyüyen, borçlarını ödeyemez ve yeni yatırımlar için döviz sağlayamaz duruma gelen Türkiye ekonomisi tam bir çıkmazın içindeydi. 98 bin yabancı firmaya, 227 bankaya ve 58 ülkeye borçlanılmış, ülke «70 sente muhtaç» duruma getirilmişti. Türkiye'nin içinde yer aldığı sistemden kaynaklanan sorunlarına sermaye iktidarları artık çözüm getiremiyorlardı. Tek çözüm dış baskılara boyun eğmek, kredi sağlamak için istenen ödünleri vermek, bunalımın yükünü emekçi kitlelerin sırtına yıkmak ve giderek bilinçlenen işçi-emekçi kesimleri baskı ve terörle susturmak biçiminde belirleniyordu.

Kuruluşu ile birlikte, kapitalist sistemin IMF, Dünya Bankası gibi finansman kuruluşlarının yoğun baskıları ile karşılaşan CHP ağırlıklı hükümet de çözümü bu baskılara boyun eğmekte buldu. Bu kuruluşların Türkiye'ye, sınırlı da olsa kredi açılması yönünden «yeşil ışık» yakabilmek için dayattıkları koşulların başında büyük bir devalüasyon yapılması geliyordu. Bunun ardından kamu kuruluşlarının, «kellesi» isteniyordu. Kamu kuruluşları yatırımlarını ve harcamalarını sınırlayacaklardı; yatırımların durdurulması sonucu kalkınma hızı büyük ölçüde düşürülecekti.

İstemler bununla da bitmiyordu. Ücretler dondurulacak, ücret artışları da denetim altına alınacaktı. Aynı istemler kısa bir süre sonra yerli tekeli sermayenin sözcüleri tarafından da yinelenir oldu. «Enflasyonun nedeni artan işçi ücretleriydi; ücret artışları dondurulmalıydı.»

Sanayi yatırımlarını durduran Türkiye gibi az gelişmiş bir ülke kalkınmasını nasıl gerçekleştirecekti? Ekonomimizi yönlendiren dış güçler bunun da yanıtını veriyorlardı: Türkiye tarım ürünlerine ağırlık vererek Avrupa'nın manavı, kasabı, sütçüsü, olmalıydı.

Öte yandan istenen ödünlerin de arkası kesilmiyordu. Yapılan büyük ölçekli bir devalüasyonu, parça parça küçük ölçekli devalüasyonlar izledi. Ancak kredi muslukları gene açılmıyordu. Büyük ölçekli bir devalüasyon daha istiyordu finansman kuruluşları.

Bu uygulamalara, verilen tüm ödünlere karşılık istenen sonuçlar elde edilebildi mi? devalüasyonun amacı, artan dış - alım fiyatları nedeniyle dış - alımın gerilemesi ve düşen dış - satım fiyatları nedeniyle dış - satımın gelişmesi olarak tanımlanıyordu. Görünürde, resmi dış - alım azalmakla beraber, kaçak dış - alımın arttığı bilinmektedir. 1978'in ilk yedi ayında devlet

2,1 milyar dolarlık dış _ alım yaparken, kaçak dış - alımın 2,2 milyar doları bulduğu belirtilmektedir. Dış - alımın kısıtlanması demir - çelik, alüminyum ve bakır sektörleri de içinde olmak üzere kamu işletmeciliğinin yaygın olduğu bir çok sektörde üretimi hammadde yönünden büyük ölçüde darboğaza soktu.

Öte yandan dış - satımda da umulan gelişme sağlanamadı. Türkiye'nin, dünyadaki maliyetlerin altında bir maliyette ürettiği ve dış - satım maddelerinden biri olan pamuk ipliğine, AET'nin desteğiyle İngiltere'nin uyguladığı ambargo nedeniyle bu dış - satım ürününde bile beklenen gelişme sağlanamadı. IMF ve Dünya Bankası'nın başlattığı kuşatma, OECD ve AET tarafından tamamlanıyordu.

«Devalüasyon - enflasyon - devalüasyon» döngüsü emekçi kitleleri daha güç yaşam koşullarına iterken, ücretlerin dondurulması, «Toplumsal anlaşma», memur maaşlarında katsayının ve yan ödemelerin dondurulması gündeme getirdi. 1977 Eylül ayı ile 1978 Eylül'ü arasında geçinme endeksi artışı % 67,3 olarak belirlenirken, ekonomik bunalımın yükü emekçi kitlelerin üstüne yıkılmaya çalışıldı.

Ücret artışlarının yüksek olduğu demagogisi işlenmeye çalışılırken, istatistikler bunun tam terlini gösteriyordu. Gerçekte emekçi kesimler hızlı bir yoksullaşmanın içine itiliyorlardı. Aralık ayı sonunda basında da yer alan bir araştırmaya göre, ücret artışlarının en yüksek olduğu sektörlerde bile gerçek (reel) ücretler yıl içinde en az % 10 oranında gerilemişti.

Kredi musluklarının açılması için dayatılan koşullar ekonomik düzeyde de kalmadı, siyasal ve askeri bağımlılık ilişkileri de pekiştirilmeye çalışıldı. İkili anlaşmalar ve NATO çerçevesi içinde, komşu sosyalist ülkelere yönelik yabancı üslerin bir bölümü yeniden çalışmaya başladı. Kıbrıs ve Ege konularında da, toplumların karşılıklı çıkarlarına değil, emperyalist sistemin çıkarlarına uygun çözüm önerileri empoze edilmeye çalışıldı.

Dayatılmak istenen bu koşullara demokratik güçlerin kendiliğinden razı olmaları beklenemezdi. Bu politikaların izlenmesi ancak geniş halk kitlelerin baskı ve terör altında sindirilmesi ile olanaklıydı. Bunun için yeni hükümetin işbaşına geçmesinin ardından, faşist cinayetler ve terör alabildiğine turmandırıldı. İşçilere, emekçilere, tüm halkımıza yönelik cinayet ve saldırılar, giderek kitle kırımlarına dönüştü.

Ülkemizin ekonomik ve siyasal yapısına yön vermeye çalışan dış güçler, günlük basında da yaralan açıklamalarında, Türkiye'nin kalkınmasının ancak Brezilya, Arjantin, Peru, G. Kore gibi ülkelerdeki siyasal modellerin benimsenmesi ile olanaklı olduğunu belirtiyorlardı. Açıkçası ülkemiz için anti-demokratik, faşist yönetimler örnek gösteriliyordu. Aynı günlerde ülkemizde faşist odakların da «yetki ve sorumluluğun orduya devredilmesi» ve «otoriter devlet» yollu çağrılar yapmaları rastlantı değildir. Giderek artan faşist terörün temelinde emperyalizmin ve tekelci sermayenin çıkarları yatmaktadır.

Ancak hükümet olayların ardındaki bu gerçeği görmek istemedi. Olayları «sağ-sol çatışması» olarak niteleyerek faşist saldırıların ve terörün daha da azgınlaşmasına gerekçe yarattı. Oysa hükümet milyonlarca emekçinin, tüm demokratik güçlerin desteğini de sağlayarak faşizmin kaynağına inebilir, faşist terör yuvalarını dağıtabilirdi. Hükümetin olayları yanlış değerlendirmesi ve olaylar karşısındaki etkisizliği faşist katliamların boyutunu daha da artırdı. Sonunda K. Maraş kırımını ile olaylar bir iç - savaş kışkırtıcılığına değin vardırdı.

Giderek artan terörün üstüne gidilmez, kaynağına inilmezken, “şiddetli önleme” gerekçesiyle yeni yasa taşanları gündeme getirildi. Gerekçesi ne olursa olsun, ne denli iyi niyetle hazırlanmış olursa olsun, nesnel olarak bu yasa tasarısı bütünüyle örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Birçok hukukçunun da üzerinde birleştiği gibi, tasarı geniş kitlelerine onların örgütlerini politikanın dışına sürmeyi, tırmanan faşizm karşısında etkisiz kalmalarını sağlamayı, kısacası kitleleri sindirmeyi amaçlamaktadır. Oysa faşizmi geriletecek ve giderek - fok edecek tek güç işçi - emekçi kitlelerin örgütlü birleşik gücüdür.

Ücretli emekçilerin bir bölümünü oluşturan mühendis ve mimarlar da giderek artan enflasyonun zor koşulları altında yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Faşist baskı ve cinayetler, bir çok işçiyi, emekçiyi, öğrenciyi, aydını, bu arada mühendis - mimarı, teknik elemanı, bilim adamını ve öğretmeni de hedef alıyor. Bu koşullar altında demokrasi ve bağımsızlık mücadelesini sürdürmek ve daha ileri boyutlara ulaştırmak en temel görevimizdir. Odamız bu mücadeleyi, uzmanlık alanı içinde bundan böyle de etkinlikle sürdürecektir. Tüm demokrasi güçlerinin ortak mücadelesinin aydınlık geleceği yakınlaştıracığına inanıyoruz.

1978'DE GENEL EKONOMİK YAPI VE METALURJİ SANAYİİNDEKİ KELİŞMELER

Bu yıl çalışma raporunun içinde, geçtiğimiz dönemde metalurji sanayiinde ortaya çıkan gelişmeleri ve bunlara ilişkin Odamız .görüş ve değerlendirmelerine özel bir ağırlık verdik. Odamızın geçtiğimiz, dönem çalışmalarını ele alırken, kendi uzmanlık alanında yürütülen çalışmalardan elde edilen bilgilerin ve bunlara ilişkin değerlendirmelerin bir bütünlük içinde verilmemesi büyük bir eksiklik olacaktır. Raporun bu bölümü, Odamızın bir dönem boyu sürdürdüğü çalışmaların bir parçası, ayrı ayrı sürdürülen çalışmaların bir ortak ürünü olarak da değerlendirilebilir.

Geçtiğimiz yıl, yeni bir plan döneminin başlangıcı idi. Bu nedenle hazırlanan yeni kalkınma planının öngördüğü ilke ve hedeflerin yoğun biçimde tartışıldığı-bir yıl oldu. Ayrıca 1978 yılı Türkiye ekonomisinin en bunalımlı yıllarından biri idi ve bu olgu metalurji

sanayiinde de ağırlığını hissettirdi. Bu bölüme özel bir ağırlık verilmesinin gerekçeleri arasında yukarıda sözü edilen gelişmelerin de payı vardır.

Metalurji sanayiine ilişkin gelişmeler değerlendirilirken, bunları genel ekonomik yapıdaki gelişmelerden soyutlamak olanaksızdı. Konu böylece bir bütünlük sağlayacak ve öne sürülen görüşler yerli yerine oturtulabilecekti. Bunun için genel ekonomik yapıdaki gelişmelere de kaba çizgilerle değinmek zorunlu oldu.

Metalurji sanayiine ilişkin sayısal verilerin de yer aldığı çalışma raporunun, bu şekli ile yalnız Genel Kurul çalışmaları döneminde değil, önümüzdeki dönemde de yararlanılabilecek bir kaynak niteliği taşıyacağına inanıyor

A. GENEL EKONOMİK YAPI

Planlı kalkınma ilkesini benimseyen Türkiye, 1963 yılından beri bu ilke doğrultusunda planlar uygulamıştır. Ancak, ülkemizde hazırlanan ve uygulamaya konan planlar, ekonomik gelişmeyi yönlendirememiş, sosyo-ekonomik yapının biçimlenmesinde belirleyici olamamışlardır. 1978 yılı ise, plan fikrini bir türlü içine sindirememiş bir iktidarın üstün (!) çabaları sonucu «Yıllık Uygulama Programı» ile geçirilmiştir. Kuşkusuz 1978 yılının en belirleyici özelliği plansızlıktan çok Türkiye ekonomisinin dışa bağımlılığının ve bu bağımlılığın nasıl bir mekanizma ile gerçekleştirildiğinin geniş halk kitleleri tarafından ilk kez bu denli somut olarak görülmesiydi. IMF günlük yaşantımızın ayrılmaz bir parçası durumuna gelirken, beklenen «yeşil ışık» in bir türlü yanmaması, dış girdilere aşırı bağımlı olan ekonominin işlerliğini olumsuz biçimde etkilemiştir. Bunun sonucu olarak 1977'de olduğu gibi 1978 yılında da öngörülen üretim ve yatırım hedeflerine erişilememiş ve fiyat artışları sürmüştür.

1977 ve 1978 yıllarına ilişkin sektörler itibari ile katma değer büyüme hızları ve sektörlerin yurt içi hasıla içindeki payları Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Katma Değer Büyüme Hızları ve Sektör Payları

	Büyüme hızları (3)			Sektör payları		
	1977 gerçekleşme	1978 program hedefi	1978 tahmini gerçekleşme	1977 gerçekleşme	1978 program hedefi	1978 tahmini gerçekleşme
TARIM	-0,5	4,1	5,1	28,2	26,1	28,3
SANAYİ	10,8	8,0	4,8	19,1	20,0	19,1
HİZMETLER	5,9	6,1	4,6	52,7	53,9	52,6
GSYİH (1)	5,4	5,9	4,7	100,0	100,0	100,0
GSMH (2)	4,0	6,1	3,0			

(1) Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

(2) Gayri Safi Milli Hasıla

(3) Sabit Faktör Fiyatları ile (% olarak)

(4) 1977 fiyatları

Genel Ekonomik Yapı içinde Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT'lerin) İşlevleri

KİT'ler ekonomiye yön vermenin bir aracı durumundadırlar. KİT'lerin mevcut kaynaklarını ekonominin en verimli alanlarına yönelterek ekonomide büyüme ve gelişmeyi sağlayacak temel sanayilere işlerlik kazandıracak bir yapı kurması ve ülke sanayileşmesinde öncülük görevi üstlenmeleri gerekirken, iç ve dış siyasal baskılarla giderek bu işlevlerini yitirmişler ve özel kesime ucuz girdi sağlayarak kamu elinde birikmiş kaynakların özel kesime devrinin bir aracı durumuna getirilmişlerdir.

KİT'lerin yatırım ve finansman dengeleri Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. KİT Yatırım ve Finansman Dengeleri (Cari fiyatlarla, milyon TL.)

	1978 program	1978 gerçekleşme	1979 program
İşletme açığı	25.037	34.348	15.103
Yatırımlar	60.463	52.977	95.797
Gerekli Finansman	85.500	87.325	110.900

KAYNAK: DPT, 1979 Uygulama Programı.

Piyasanın düzenlenmesi için genellikle KİT'lerin mal ve hizmetlerinin fiyatları düşük tutulmaktadır, öte yandan nitelikli işgücü sağlanmasında çekilen güçlüklerle karşın üretim ve yönetim gerekleri ile bağdaşmayan işgücü fazlalığı ve bu kuruluşların kullandıkları girdi fiyatlarındaki yükselmeler KİT'lerin piyasanın çok daha üstünde maliyetlerle çalışmasına yol açmaktadır.

Yüksek maliyet ve düşük fiyatla çalışan KİT'ler bu nedenle büyük ölçüde zarar etmektedirler. 1978 yılı programlanan zarar 25 milyar 37 milyon olarak öngörülmüşken gerçekleşme 34 milyar 348 milyon olmuştur.

KİTler için 1978 yılı için öngörülen 60 milyar 463 milyon liralık yatırım gerekli finansmanın sağlanamaması nedeniyle ancak 53 milyar dolayında kalmıştır. Öte yandan 1978 yılında KİT'lere Devlet Yatırım Bankasından 22 milyar liralık kaynak sağlanması öngörülmüştü. Ancak SSK gibi kuruluşların DYB tahvili almak yerine fonlarını bazı özel bankalara yönlendirmeleri ve bu tutumlarında ısrarlı olmaları sonucu DYB katkısı 9 milyar düzeyinde kalmıştır. Bu ayrıca işçi emekçi kitlelerden toplanan paralarla oluşturulan fonların tekrar nasıl özel kesime devredildiğinin bir başka somut örneğidir.

Kamu elinde biriken fonların özel kesime aktarılması yönünden çabalar bu kadarla da bitmemektedir. Bilindiği gibi bugün banka sermayesinin yandan çoğu kamuya aittir. Ancak kredi politikasına bakıldığında bunun tam tersi bir durum ortaya çıkmaktadır. Kamu bankalarının olanakları özel kesime aktarılmaktadır. Bunun en somut örneklerinden biri Etibank'ın HEMA şirketine açtığı, ayrıntıları basında da yer alan 1 milyar TL. dolayındaki kredidir.

Genel ekonomik yapıdaki gerilemenin göstergelerinden biri de işsizliğin bugün ülkemizde ulaştığı boyuttur. İşsizliğin bu boyutlara ulaşmış olması kuşkusuz ülkedeki toplumsal bunalımın ana nedenlerinden biridir. Bunalımdan çıkış yolu yeni iş alanları yaratılması, yani yatırımlara hız verilmesidir. Yatırımların hızlandırılması, döviz ve kredi mekanizmalarıyla dışa bağlı bir ekonomi için kısa dönemde başarılabilir bir iş değildir. Çözüm, dışa bağımlılığı ve sömürüyü azaltacak seçenek dış politikalara koşturarak yerli teknik insan gücünün teknoloji üretimi konusunda seferber edilmesi ve tüm eğitim, bilim, teknoloji üretimi ve aktarımı, mühendislik hizmetleri - projecilik çalışmalarının bir bütün olarak ele alınması ve bu amaçla yeniden şekillendirilmesidir.

B. METALURJİ SANAYİİNDEKİ GELİŞMELER

1. Demir - Çelik Sanayii

Demir - çelik sanayii, 1978 yılında en çok sözü edilen sanayi dallarından biri olmuştur. Gerek madenlerin devletleştirilmesi ve dış - alımın devlet eliyle yapılmasını ilişkin gelişmeler gerekse yeni yatırımlar üzerine yapılan açıklamalarla oldukça hareketli bir yıl geçirilmiştir.

Bunların yanı sıra hammadde ve enerji yokluğu, altyapı yetersizliği, siyasal baskılar gibi nedenlerle demir -çelik işletmelerinin kapasitelerinin altında üretim yapmaları da 1978 yılında da süren bir gerçek. Örneğin taşkömürü yokluğu nedeniyle her biri 550 bin ton/yıl kapasiteli İsdemir yüksek fırınlarından ikincisi üretime alınamamış ve bunun sonucu 1978 yılında 480 bin ton sıcak maden üretilebilmiştir (%44 kapasite). Aynı şekilde Erdemir'de kurulu 800 bin ton/yıl kapasiteli birinci fırın cevher yokluğu nedeniyle durdurulmuştur. Toplu sözleşme döneminde grev olasılığı nedeniyle de 1 milyon ton/yıl kapasiteli ikinci fırının üretime alınması geciktirilince, Erdemir'de bir süre üretim tümüyle durmuştur. Bunun sonucu Erdemir'de %30 kapasite kullanımı ile 1978 yılında 540 bin ton sıcak maden üretilmiştir.

Demir - çelikte bir başka çarpıcı gelişme de, işletmelerin zarar etmesi ve istihdam politikaları konusunda olmuştur; TBMM KİT Komisyonu toplantısında TDÇİ Genel Müdürlüğünün 278 milyon lira karla kapanan 1975 yılı bilançosu ve 509 milyon lira zararlı kapanan 1976 yılı bilançosu «Yatırımların gecikmesi, verimliliğin düşmesi» nedeniyle onaylanmamıştır. Aynı şekilde, İsdemir'in 185 milyon lira zararlı kapanan 1975 yılı bilançosu ve 628 milyon lira zararlı kapanan 1976 yılı bilançosu «siyasal nedenlerle kadroların çok üstünde işçi alındığı, savurganlık derecesinde harcama yapıldığı» için onaylanmamıştır. Aynı toplantıda bir konuşma yapan Sanayi ve Teknoloji Bakanı, «MG döneminde, İsdemir'e kapasitenin üstünde 18 bin işçinin siyasal amaçlarla alındığının saptandığını ve bu nedenle o dönemin yöneticilerinin görevi kötüye kullanma nedeniyle mahkemeye verildiğini» belirtmiştir.

Kuşkusuz suçluların cezalandırılması yönündeki bu gelişim olumludur. Ancak bugün, İsdemir'de giderek artan faşist baskı ve terörün kaynaklarına inmek, çalışanların can güvenliğini sağlamak, işletmelerde demokratik bir çalışma ortamı sağlamak ise bugünkü yöneticilerin sorumlulukları altındadır.

1978 yılında üzerinde en çok tartışılan bir başka konu da demir - çelik dış - alımının devlet eliyle yapılması olmuştur. Önceleri tüm dış - alımın devlet eliyle yapılması kararlaştırılmışken, özel kesimin baskıları sonucu bu konuda bazı ödünler verilmiştir. Sorunun bir başka boyutu da Sanayi ve Teknoloji Bakanının yaptığı dış - alımlara ilişkin açıklamadır. Bakan bu açıklamasında, "Bakanlık içinde 15 kişi ve dışında 30 firmanın, dış - alımlarda yolsuzluk yaptıkları için suçlu görüldüklerini» belirtmiştir. Ancak, Bakan yolsuzlumun nedenini «1975 yılında dış - alımlara ilişkin olarak yapılan değişiklikle, eskiden yalnız büyük sermayeciye verilen dış - alım yetkisinin, sanayici adı altında birçok kişiye de tanınmış olmasına» bağlamıştır:

Bakanın bu yorumu, sermaye sınıfının aşırı kâr amacıyla izlediği yöntemleri ve düzenin yapısal aksaklıklarından kaynaklanan sorunları, gözlerden kaçırmayı ve büyük sermayeyi dana da geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Yıllardır kamu kesiminde, özellikle haddehane kapasitelerinin tam olarak kullanılmaması sonucu özel kesime ucuz girdi sağlanması, 1978 yılında da sürmüştür. Karabük haddehanelerinde kapasite, kullanımı %88 olmuştur. Bunun içinde özel kesime satılan kütük de bulunmaktadır. Diğer bir deyişle üretilen % 24lük kütüğü düşersek, Karabük'te üretilen çeliğin % 84"ü işletmelerde son ürün haline getirilmiştir. İsdemir'de ise haddehane kapasite kullanımı % 10'u özel kesime satılan kütük olmak üzere %;30 olmuştur. Bunda %34 kapasiteyle üretim yapabilen çelikhaneenin etkisi büyüktür, ancak çelik üretimi düşük olmasına karşın çok kolaylıkla kullanılacak haddehane kapasitelerinin değerlendirilmeyerek özel kesime kütük satılması, üzerinde önemle durulması gereken bir olgudur. Ereğli haddehanelerinde kapasite kullanımı, çelikhane kapasitesinin haddehane gereksinimini karşılayabilecek şekilde planlanmamış olması nedeniyle % 30 dolaylarında kalmıştır.

Büyük sözlerin edildiği, yüksek sayılan», konuşulduğu demir - çelik sanayiinde, 1978 yılında önemli hiçbir gelişme olmamıştır. 1977 yılında 3.356.000 ton demir - çelik üretimine karşılık 2.528.000 ton dış- alım yapılmıştır. 1978 yılında ise 3.582.000 tonluk üretime karşılık 1.659.000 tonluk dış - alan gerçekleşmiştir. Yani ülkenin demir - çelik tüketimi 1978 yılında bir gerileme göndermiştir.

Tüm bu sorunlara karşın DPT tarafından hazırlanan «1979 Uygulama Programı» ve «IV. BYKP» nda da belirtildiği gibi hızla artan demir - çelik istemini karşılamak üzere demir

- çelik üretim kapasitesinin karşılamak üzere demir - çelik üretim kapasitesinin tıranları yapabilmek için her türlü olanakların değerlendirilmesi, seçenek politikaların belirtilmesi de zorunlu duruma gelmiştir. Bunları yaparken ülke içindeki demir cevheri üretimi yeterli düzeye çıkarılmaz, taşkömürü konusunda ülke çıkarlarına uygun politikalar belirlenmezse hammadde konusunda bugünden başlamış olan dışa bağımlılık giderek artacaktır. Ayrıca, bugün demir - çelik sanayiinde kendini yeterince hissettirmemiş olan enerji sorunu, gelecekte bu sanayiinin de önemli bir darboğazını oluşturacak niteliktedir; Bu nedenle, ülke kaynaklarına dayalı ucuz enerji üretimi için gereken önlemlerin şimdiden alınması zorunludur.

Kışa "dönemde, bu sorunlardan bazılarının çözümü, demir - çelik sanayiinin hammadde üretiminden, ürünlerin pazarlanmasına değin kamu girişimciliğinde örgütlenmesi ile olanaklıdır. Bu örgüt içinde yerli hammadde kaynaklarının geliştirilmesi, planlanan yatırımların gecikmeksizin gerçekleştirilmesi, finansman olanaklarının değerlendirilmesi, ürünlerin pazarlanması gibi sorunların çözümü gereklidir. Ayrıca kamu kesimine yüklenen, özel kesime ucuz girdi sağlama ve eleman yetiştirme işlevlerine son verilmelidir.

2. Demir Dışı Metaller Sanayii

Türkiye'nin içine düştüğü döviz darboğazı ve buna bağlı olarak 1978 yılında dış alımda uygulanan kısıtlama demir dışı metaller sanayiini yalandan etkiledi. Hammadde yönünden önemli ölçüde dışa bağımlı olan bu sektörde, yeterli miktarda hammaddelerin yurtdışından sağlanamaması üretimde gerilemeye neden oldu. Metal üreten tesislerin kapasite kullanım oranlarında önemli düşüşler görüldü ve bu durum doğal olarak metal ürünler üretim tesislerine de yansdı.

Hammadde yanında enerji yetersizliği de bu sektörde gene, önemli bir sorun oluşturuyordu. Enerji yetersizliğinin üretimi en belirgin biçimde etkilemesi alüminyum üretim sanayiinde ortaya çıktı.

1978 yılında demir dışı metaller sanayiinde toplam üretim 1977 yılına göre % 15.2 oranında bir düşüş göstermiştir. DPT verilerine göre demir dışı metaller sanayiinde kamu sektöründe toplam 25 188 ton / yıl yan ürün üretim kapasitesine karşılık (blister bakır, ham alüminyum, ham kurşun ve çinko, ferrokrom, regülüs antimuan, kadmiyum) toplam üretim 115.222 ton (tahmini) olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre sektörde ortalama kapasite kullanım oranı % 43.4 düzeyindedir.

Çizelge 3. Demir Dışı Metaller Sanayiinde Yarı Ürün Üretimi (1)

Kuruluş	Ürün Adı	1977 Üretimi	1978 Üretimi	Kapasite (ton/yıl)	1978
					Kapasite Kullanım Oranı (%)
Etibak	Blister Bakır	32 200	12 585 (2)	28 000	38.9
KBt	Blister Bakır		4 100	40 800	34.5
Etibank	Ham				
	Alüminyum	51300	32 300 (2)	60000	53.8
Kamu +	Özel Ham	7000	6000	29 000	20.6
Çinkur	Ham Çinko	17 700	18 700	40 000	46.0
Etibank	Ferrokrom				
	(DK)	7900	9000	10 000	90.0
Etibank	Ferrokrom				
	(YK)	11200	24 000	50 000	48.0
Kamu +	Özel Antimuan				
	(Regülüs)	500	800	7 200	11.1
Çinkur	Kadmiyum	-	37	188	19.6

(1) DPT, 1979 Yılı Uygulama Programı

(2) Etibank tarafından belirtilen kesin üretim değerleri

1979 yılında ise demir dışı metaller sektöründe % 16'lık bir üretim artışı öngörülmektedir. 1979 yılı sektör dış satımının ise % 72,2 artacağı tahmin edilmektedir. Uluslararası finansman kuruluşlarının Türkiye'ye uyguladıkları ambargo ve buna bağlı olarak döviz darboğazı henüz ortadan kalkmadığına göre önümüzdeki yıl bu tahminlerin gerçekleşmesi oldukça güç bir olasılık gibi gözükmektedir.

ALÜMİNYUM SANAYİİ

Yaşanan ekonomik koşullar 1978 yılında alüminyum sanayiinde de önemli sorunlar yarattı. Bu sorunların başında enerji yetersizliği gerekçesi ile Etibank Alüminyum Tesislerinin ham alüminyum üretiminin % 50 düşürülmesi biçimindeki uygulamanın sürdürülmesi geliyordu. Bilindiği gibi 1977 yılı Ekim ayında Seydişehir Alüminyum Tesislerinin çalışan 4 elektroliz hanesinden iki tanesinin üretimi bütünüyle durdurulmuştu. Böylece 60.000 ton/yıl nam alüminyum kapasitesine sahip olan tesislerin kapasitesi 1978 yılında 30.000 ton düzeyine düşürüldü. Bu kapasiteye karşın 1978 yılı alüminyum üretimi 32.300 ton olarak gerçekleşti. Tesislerin 1977 yılı ham alüminyum üretimi ise 51.300 tondur.

Seydişehir Alüminyum Tesislerinin bir diğer önemli sorunu da yardımcı hammaddelerdir. Çoğunluğu yurt dışından, sağlanan bu maddeler için önemli miktarda döviz gerekmektedir. Döviz yetersizliği nedeniyle, zamanında bağlantı yapılamaması ve bu maddelerin zamanında sağlanamaması, üretimin sürekliliği açısından en az enerji sorunu kadar önemli bir sorun yaratmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre (1) Tesislerin tam kapasitede çalışması durumunda altı tür yardımcı hammadde için toplam 346 milyon TL ödenmesi gerekmektedir.

Aynı araştırmada, 1973-78 yılları arasında, sözü edilen hammaddelerin bedelleri olarak çokuluslu tekellere 40 milyon dolar tutarında döviz ödenmiştir. Bu maddelerin üretim ve pazarlamasını denetim altında tutan tekelle-fiyatları sürekli olarak artırdıkları da aşağıdaki verilerden kolayca izlenebilmektedir (1):

Yardımcı Hammaddeler	Fiyat Göstergesi		
	1973	1974	1978
Taşkömürü Zifti	100	-	217
Kriyolit	100	125	313
Petrol Koku	-	100	211
Alüminyum Florür	-	100	198

Bu arada çalışan bir alüminyum elektroliz ünitesinin tümüyle devreden çıkarılması ve uzun bir süre çalışmadan bekletilmesi biçimindeki bir uygulamanın dünyada ilk kez Seydişehir Alüminyum Tesislerinde yapıldığı belirtilmektedir. Uzmanlar bu tür uzun süreli duruşların elektroliz hücrelerinde önemli tahribata neden olacağını belirtmektedirler. Bu nedenle yeniden işletmeye alma çalışmalarının maliyetinin çok yüksek olacağı ve tesislerin gereği gibi çalıştırılmamasından doğan zararın boyutlarının görülenin çok üstünde gerçekleşeceği ortaya çıkmaktadır.

Ham alüminyum üretiminde ortaya çıkan gerileme alüminyum işleme sanayiine de yansımıştır. 1977 yılında toplam 81 500 ton dolayındaki alüminyum ürünler (levha, folyo, profil, iletken,

(1) Selçuk BARHANA, «Alüminyum Üretiminde Yardımcı Hammaddeler ve Dışa Bağımlılık» I. Ulusal Alüminyum Sanayii Kongresi, Aralık 1978, Seydişehir. döküm) üretimi, 1978 yılında % 14.1 oranında bir düşüş göstererek 70.000 ton dolayında gerçekleşmiştir. Bu kesimde görülen gerilemede yurt içi ham alüminyum üretiminde ve dolayısıyla yarı ürünler sunusunda görülen düşüş yanında, alüminyum yarı ürünler dışalığında görülen azalmanın da etkisi vardır. 1977 yılında toplam 41.000 ton dolayındaki alüminyum yarı ürünler dışalımı, 1978'de 26.500 tona düşmüştür.

Sektör dışatımında da önemli bir düşüş olmuştur. Bir önceki yıl 9.300 ton dolayındaki alüminyum ürünler dışatımı, 1978 yılında 4.500 ton dolayında düşmüştür. Bu durum alüminyum işleme sanayiinde önemli bir sorun yaratmaktadır. DPT'nin değerlendirmelerine göre yalnız özel sektörün alüminyum işleme kapasitesi 120.000 ton / yıl dolayındadır. Bu kesimde kapasite kullanım oranı oldukça düşüktür. Bu olgudan yola çıkarak alüminyum işleme sanayiinde iki belirgin eğilimi izlemek olanaklıdır.

Bunlardan birincisi, üretimi ve satışları artırabilmek için sektörün dışarıya yönelmesidir. Yurt' içi alüminyum yan ürünler üretim kapasitesinin kısıtlanması da gerekçe gösterilerek, yurt dışından işlenmemiş alüminyum alıp, yurt içinde işleyerek bunu tekrar yurt dışına, özellikle Orta Doğu ülkelerine satmak biçimindeki bir işlerdir. Bu gelişme içinde özel kesimin istemleri alüminyum dışarıya olanaklarının artırılması ve dışarıya özendirilecek önlemlerin artırılması olmaktadır.

İkinci eğilim ise, sektördeki kapasite fazlası ve sınırlı pazar olanakları, göz önüne alınarak Seydişehir Alüminyum Tesisleri haddehane ve ekstrüzyon tesislerinin devreye alınmalarının geciktirilmesi ve tesislerin çalışmasının engellenmesidir. Bugün 35.000 ton/yıl kapasitede çalışması öngörülen ve 70.000 ton/ . yıl kapasitede çalışması olanak olan Türkiye'nin en modern levha haddehanesinin Ağustos 1976'dan, 1978'e değin geçen iki yıllık zaman içinde toplam levha üretimi 9.400 ton dolayında gerçekleşmiştir.

Geçtiğimiz yıla değin özel kesime, maliyetinin çok altında fiyatlarla yarı ürünler satmakta olan Etibank'ın satış fiyatlarında 1978 yıl içinde belirli bir artış olmuştur, örneğin 1977 sonunda 20.000 TL/ ton düzeyinde olan T-ingot satış fiyatları 1978 yılı içinde önce 40.000' TL/ton, daha sonra da 54.100 TL/ton düzeyine çıkmıştır. Diğer yan ürünlerin satış fiyatları da benzeri biçimde artırılmıştır. Örneğin ticari külçe fiyatları 55.100 TL/ton, yuvarlak ingot fiyatları ise 55.600 - 57.100 TL/ton düzeyine çıkarılmıştır.

Alüminyum sanayiinin genel yapısında 1978 yılı içinde önemli bir değişiklik olmamıştır. Sanayiinin çözüm bekleyen sorunları ve alınması gerekli önlemler şöyle sıralanabilir:

- Gerekli enerji sağlanarak Seydişehir Alüminyum Tesislerinin tam kapasitede alüminyum üretmesi sağlanmalıdır.

- Seydişehir Alüminyum Tesisleri hadde ve ekstrüzyon üniteleri gereği gibi çalıştırılmalıdır.

- İşleme sanayiinde yeni kapasite yaratılmasına olanak verilmemeli, alüminyum üretimindeki yardımcı hammaddelerin ülke içindeki üretimlerine olanak sağlayacak yatırımlara hız verilmelidir.

- Alüminyum üretim sanayiine ucuz enerji sağlayacak enerji üretim tesislerinin yapımı hızlandırılmalıdır. Ancak Seydişehir Alüminyum Tesislerine enerji sağlanması için bu enerji tesislerinin tamamlanması beklenmemelidir.

BAKIR SANAYİİ

Blister bakır üretiminde 1978 yılında önemli bir gerileme oldu, 1977 yılında 32.200 dolayında gerçekleşen blister bakır üretimi, 1978 ilk 10 ayında 21.461 ton düzeyinde idi-Sön iki

ayda da üretimin aynı oranda süreceği varsayılırsa geçen yıla göre», blister bakır üretiminde yaklaşık % 22 oranında bir azalma olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yurtiçi cevher ve konsantre üretiminde geçen yıllarda da varolan darboğaz sürdü. Yurtdışından konsantre sağlanması olanağı da ortadan kalkınca blister bakır üretimindeki düşüş kaçınılmaz oldu. K.B.İ.'nin blister bakır üretiminde önemli bir değişiklik olmadı. Bir önceki yıl 13.555 ton düzeyindeki üretim 1978'de 14.100 ton olarak gerçekleşti. Etibank tesislerinde ise önemli bir düşüş izlendi. KBI Samsun Bakır İzabe Tesisi ile Etibank'ın Murgul ve Ergani Tesislerinin son üç yıllık üretimleri şöyledir:

		1976	1977	1978	1978
Kapasite		Üretimi	Üretimi	Üretim	Kapasite Kullanım Oran (%)
KBİ	40.800	13.137	13.555	14.100	34,6
Ergani	16.000	8.013	7.600	5.360	33,5
Murgul	12.000	6.600	10.550	7.225	60,0

K.B.İ. izabe Tesislerinin kuruluşundan bu yana süregelen işletme sorunlarının yanında en önemli sorunu hammadde yetersizliğidir. KBİ Murgul Konsantrasyon Tesisleri'nin gereği gibi çalıştırılmaması sonucu, Samsun Tesislerine gönderilen konsantre miktarı çok yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, geçen yıllarda blister bakır üretimi için yurtdışından konsantre getirilmiş ve 1978 yılında, geçen yıllardan kalan ithal konsantre kullanılarak üretim belirli bir düzeyde tutulabilmiştir. Tesislerde kullanılan diğer hammaddelerden “zengin Küre cevheri” ve “curuf flotasyonu sonucu elde edilen konstre” miktarları da öngörülenin çok altında sağlanabilmektedir.

Etibank Murgul Bakır İşletmesi'nin de başlıca sorunu bakır konsantresinin yetersiz oluşudur. Bu nedenle geçen yıl bakır üretimi yurt dışından sağlanan konsantre ile yüksek bir düzeyde tutulabildi. Tesislerde işlenen bakır cevheri miktarı fazla değişmemekle birlikte, ortalama cevher tenörü ve üretilen konsantre miktarı sürekli düşmektedir. Bu olguyu 1974 ve 1978 yıllarına ilişkin aşağıdaki verilerden kolayca izlemek olanaklıdır.

	1974	1978
İşlenen Cevher (ton)	07.500	500.000 (1)
Bakır konsantresi (ton)	40941	26.345(2)
Cevherin Cu tenörü (%)	1,66	1,08

(1) Tahmini

(2) Konsantre tenörü (% 17,58)

Bu darboğazı gidermek için Etibank, Murgul Tesisinin tevsi yolunda bir projeyi geçtiğimiz yıl başlattı. Projeye göre işlenen cevher miktarı 900.000 ton dolayına çıkarılacak, ayrıca cevher taşıma sisteminde, kırma-öğütme ve yüzdürme ünitelerinde de önemli yenilikler gerçekleştirilecek. Projenin amacı Murgul Bakır İzabe Tesislerinde blister bakır üretimini 10.900 ton/yıl düzeyinde çıkarmak olarak belirlendi.

Etibank'ın bir başka girişimi de Küre'de yeni bir bakır konsantre tesisi kurulması yönünde. Geçen yıl Etibank ile Finlandiya'nın Otokumpu Oy firması arasında başlatılan görüşmeler Küre ile Çayeli'nde birer konsantre tesisi kurulmasını amaçlıyordu. Ancak Çayeli projesi şimdilik ertelendi. Küre'de ise 15.000 ton/yıl blister bakır karşılığı konsantre üretecek bir tesisin kurulması kararlaştırıldı. Bilindiği gibi geçen bu kapasitesinin daha yüksek tutulması öngörülmüyordu. Ancak Küre'de mevcut cevher rezervinin buna olanak vermediği ortaya çıkınca kapasite daha düşük tutuldu. Proje Türkiye ile Finlandiya hükümetleri arasında imzalanan kredi anlaşmasının kapsamı içine alındı.

Blister bakır üretimindeki gerilemeye koşut olarak bakır ürünler üretiminde de 1978 yılı içinde belirli bir gerileme izlendi. 1977 yılında 33.400 ton dolayındaki toplam bakır ürünler üretimi 1978 yılında % 13'lük bir gerileme ile yaklaşık 29000 ton düzeyinde gerçekleşti.

Çeşitli bakır ürünler dışalımında da 1978 yılında önemli bir azalma oldu. 1978'in ilk dokuz ayında yurt dışından alınan bakır ürünlerin toplamı 4.000 ton dolayındadır. Bu rakam 3.BYKP döneminde yapılan yıllık dışalım rakamlarının oldukça altındadır.

Yıllar	Bakır Dışalımı (ton) (1)
1973	12,189
1974	13,036
1975	7,610
1976	12,464
1977	11,849
1978	4,003 (2)

(1) Blister bakır eşdeğeri olarak

(2) İlk dokuz aylık

Üretim yanında dışalımın da geçen yıllara göre düşük oluşu 1978 yılında ülkemizde bakır tüketiminin geçen yıllara göre oldukça düşük düzeyde olduğunu belirlemektedir.

FERRO-ALAŞIMLAR SANAYİİ

3; Plan döneminde yalnızca ferrokrom üretimi ve dış satımı gerçekleştirilebildi. Ferromanganez ve ferrosilisyum üretimi konusunda plan dönemi içinde önemli bir gelişme

olmadı. Yurtiçi tüketimleri giderek artan bu iki ferroalaşımın yurt içinde üretilmesine ilişkin projelerin gerçekleştirilmesi 4. Plan dönemine kaldı.

Düşük karbonlu ferrokrom üreten Etibank Antalya Elektro-Metalurji Sanayii'nin üretiminde geçtiğimiz dönemde önemli bir değişiklik olmadı. 10.000 ton/yıl kapasiteli bu tesiste, kapasite kullanım oranı genellikle yüksek düzeyde tutuluyor ve üretimin büyük bölümü yurt dışına satılıyor.

Düşük Karbonlu Ferrokrom Üretimi ve Dışsatımı (t/y)

	1972	1977	1978
Üretim	8,5	7,9	9,0
Dışsatım	12,6	8,0	9,5

NOT: Dışsatımın, üretimden fazla oluşu önceki yıllardan kalan stoklardan dolayıdır.

Elazığ'da Etibank tarafından kurulan yüksek karbonlu ferrokrom tesisi ise 1977'de üretime tek fırında başladı. 50.000 t/y kapasiteli tesisin 1977 yılı üretimi 11.200, 1978 yılı üretimi ise 24.000 ton düzeyinde gerçekleşti. İlk yıl işletmeye alma sorunları yanında enerji sorunu da önemli bir dar boğaz yaratıyordu. Toplam 25 MW güç gereksinmesi olan tesise uzun süre bu düzeyde enerji sağlanamadı. 1978 yılı başında enerji sorunu çözümlenmekle birlikte, baştan beri varolan işletme sorunları yoğunluk kazandı. Özellikle her iki ark fırının astarlarında ortaya çıkan sorunlar fırının tam olarak yüklenmesini engelledi ve düşük kapasitede çalışıldı.

İşletme sorunlarının yoğunlaşmasında, özellikle geçen iktidar döneminde Tesiste egemen olan yönetici kadroların büyük payı oldu. Çalışanlar üzerinde uygulanan baskılar, çalışmalara daha montaj aşamasından katılmış, tesisi çok yakından tanıyan birçok teknik elemanın, bu arada üyelerimizin sürülmesi, işten atılması v.b. uygulamalar, işletme sorunlarının giderek artmasına neden oldu. Elazığ Ferrokrom Tesisleri'nde demokratikleşme geçtiğimiz yıl içinde de sağlanamadı.

Üretilen yüksek karbonlu ferrokromun önemli bölümü yurt dışında satıldı. 1978 yılında 20.000 ton'un üzerindeki dışsatım ile Yüksek Karbonlu Ferrokrom, Türkiye'nin demir dışı metaller sanayii dış satımında baş sırayı alıyordu.

Geçtiğimiz plan döneminde ferrrsilisyum üretimi için yatırıma geçen bir özel kuruluşun bu girişimi bir sonuca ulaşamadı. 50.000 Ton/yıl kapasiteli bir ferrosilisyum tesisinin ve gene aynı kapasitede bir ferromanganez tesisinin önümüzdeki dönemde gerçekleştirilmesi görevi Etibank'a verildi. Projeler büyük olasılıkla Türkiye ve Norveç Hükümetleri arasındaki kredi anlaşmasının kapsamı içine alınacak. Projelerin yapılabilirlik (Fizibilite) çalışmaları halen Etibank tarafından sürdürülüyor.

Yapılan değerlendirmelere göre Türkiye'nin ferromanganez ve ferrosilisyum gereksinmesi seksenli yılların ilk yansında yukarıda öngörülen tesislerin üretimleri düzeyine ulaşacaktır. Bu nedenle bu tesislerin daha fazla geciktirilmeden kurulması büyük önem taşımaktadır.

INKO -KURŞUN SANAYİİ

Kayseri Zamanti bölgesi çinko ve kurşun yataklarını değerlendirmek amacıyla kurulan ve 1976 yılında işletmeye açılan ÇİNKUR, hala verimli bir çalışma düzenine girememiŐtir. Önceleri baş gösteren, dışarıdan alınan çinko ile fiyat yönünden yaŐamama sorunu, 1978 yılında ozmlenmiŐ olmakla birlikte kurşun üretim tesisi henüz kurulamamıŐtır. Bunun yanı sıra çinko üretiminde ise % 40 kapasitede kalınmıŐtır. Yılda 40.000 ton artılmıŐ çinko kapasitesine karşılık üretim, 1977'de 16.050 ton ve 1978'de 17.382 ton-olmuştur.

3. SERAMİK SANAYİİ

Seramik sanayii esas olarak refrakter tuğla, yer ve duvar döşemeleri, sofrta ve sus eŐyaları, sağlık gereçleri ve elektro porselen üretimini kapsamaktadır. Cam ve imento da bu kapsama sokulabilirse de buradaki incelememizin dışında kalmıştır.

Refrakter malzemeler manyezit ve alümina-silikat esaslı olmak üzere iki kısımda incelenebilir. 1978 yılında alümina - silikat esaslı malzemelerde üretim artışı görülürken, Sümerbank'a bağlı manyezit esaslı tuğla üreten tesisteki iş uyuŐmazlıęı sonucu üretim beklenen değerin altında kalmıştır.

Manyezit esaslı malzemeler ele alındığında akla ilk selen geniş manyezit ekerlerimizizin nasıl değerlendirildiği sorunudur. 1978 baŐlarında Türkiye'de yıllardır çalışmakta olan Avusturya kökenli Manyezit A.Ő., Türkiye'deki hisselerini Transtürk Holdinge devretmeye kalktı. Bu giriŐim manyezit cevherlerinin iŐletilmesinin tümüyle Sümerbank'a devredilmesi hazırlıklarının yapıldığı günlerde tezgahlanmıŐtı. Daha sonra gelişmelerin üzerine adeta bir sünger çekildi. Madenlerin devlet eliyle iŐletilmesi hakkındaki yasa kapsamı dışında tutulan manyezit, Türkiye'nin sahip olup ta değerlendiremediği hammadde kaynakları arasında yer almaktadır. Örneğin 1978'de manyezit ve alümina.-silikat esaslı refrakter tuğlalar çoğunlukta olmak koŐuluyla, toplam 330 milyon TL dışalım yapılırken, dışsatım ancak 12 milyon TL gibi düşük bir düzeyde kalmıştır.

Sümerbank dışında alümina -silikat esaslı tuğla üreten kuruluşlar bulunmakla birlikte, bunlar kk ölçekli, geri teknoloji ve dağınık olma özelliklerini korumuŐlardır. Bu kuruluşların araştırma - geliştirme çalışmalarına ynelmemelerinin asıl nedeni piyasadaki istemin üretim kapasitesinin çok üstünde olmasıdır.

1978 yılında sürdürülmekte olan tevsiat projelerinin yanı sıra birçok yeni projenin ele alındığını görüyoruz. Konuya büyük bir ilgi gösteren özel sektörün yanı Őura Sümerbank 100

bin ton/yıl kapasiteli bir alümina-silikat esaslı ve 50 bin ton/yıl kapasiteli bir manyezit esaslı üretecek yatırımlara girmiştir.

1978 yılında çözüme doğru atılanlara göremediğimiz "önemli konulardan biri de hammadde sorunudur. Gerek eldeki rezervlerin niteliklerinin belirlenmesi yolunda, gerekse yeni kaynakların bulunması yolundaki girişimler hızlandırılmazsa bir kil deposu olan Türkiye dışarıdan hammadde alır duruma gelecektir.

Refrakter malzemeler dışında kalan diğer seramik sanayii ürünlerinde toplam yurt içi istem 1978 yılında % 12.1 artmıştır. Üretim ise, sofr ve süs eşyalarında % 4,5, yer ve duvar döşemelerinde . % 12.1, sağlık gereçlerinde % 15,1 ve elektro porselende % 16.5 lik bir artış göstermiştir. Bu mallarda dış satım 20 milyon TL düzeyindedir. Ancak ülke elektrifikasyonunda büyük önemi olan yüksek gerilim yalıtkanları (izolatör) hala yurt dışından sağlanmaktadır.

Seramik sanayii 1877 ve 1978 üretim değerleri Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4. Seramik Sanayii Üretimi

Mallar	1977	1978 (ton)
Alümina-silikat esaslı refrakter tuğla	90.700	116.700
Manyezit esaslı refrakter tuğla	30.600	26.400
Sofra ve süs eşyası	8.750	9.150
Yer ve duvar döşemeleri	112.000	125.000
Sağlık gereçleri	20.730	23.867
Elektro porselen	9.850	11.650

C EĞİTİM, BİLİM VE TEKNOLOJİ, MÜHENDİSLİK HİZMETLERİ

"Türkiye hala, değişmiş olan altyapısının gereksinimlerine uygun bir eğitim sistemini oluşturamamıştır. Bir yandan kalkınma modeli olarak sanayileşmenin seçildiği belirlenirken, bu sanayiinin gereksinim duyacağı nitelikli işgücü eğitim politikası çizilmemiş ve işsizliğin aşın yüksek olduğu bir toplumda nitelikli işgücü sıkıntısı giderek artmıştır.

Mesleki ve Teknik öğretim konusunda yıl içinde yürekli bazı girişimler başlatmış olmakla birlikte bu konuda henüz yolun başında bulunduğumuzun farkına varmak gerekir. Mesleki ve Teknik öğretimin orta okul düzeyine karşılık gelen birinci devresinde okullaşma oranı % 4.9 (bu rakama imam - hatip ortaokulları dahildir), lise düzeyine karşılık .gelen ikinci

devresinde ise % 10 dolayındadır. Tüm Endüstri Meslek Liselerinin Teknik Liselere dönüştürülmesi gerçekleştirilememiştir.

Ara aşama nitelikli işgücünün geliştirilmesinde bir başka etkin yol olan işbaşında ya da hizmet içi eğitim diye adlandırılan çalışmalar da bölük pörçük olma özelliğini korumuştur.

Eğitim politikasına koştut olarak bilim ve teknoloji konusunda Türkiye örgütlenememenin getirdiği sıkıntıları çekmektedir.

Teknoloji üretimi ve özümsemesine yönelik çalışmalar içinde önemli bir yer alan Araştırma-Geliştirme çalışmaları 1978 yılı içinde gelişme hedefleri ile bütünleşmiş bir görünüm göstermemiştir. Araştırma - Geliştirme çalışmaları yapan kuruluşlarla sanayi arasındaki kopukluk, yurt içinde üretilebilecek teknolojilerin bile yurt dışından satın alınmasına yol açmakta ve dışa bağımlılığın sürdürülmesine neden olmaktadır.

Yurt dışında “know-how” ve benzeri yollarla aktarılan teknolojiler konusunda belirtilmesi gereken bir başka nokta da bu teknolojinin özümsemesi ve yurt içinde yaygınlaştırılması konusudur. Ne yazık ki yurt içinde birikmiş teknoloji, yaygınlaşmamakta ve aynı türden bilgilere birçok kez para ödenmektedir.

Bu konuda, 4. BYKP'da yurt içinde birikmiş bilgilerin toplandığı bir «Bilgi Bankaları Sistemi» önerilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta Türkiye'de şimdiye değin eşgüdüm sağlamak üzere kurulan kuruluşların giderek bağımsız bir Örgüt durumuna geldiğidir. Daha sonra bu örgütü de eş güdecek bir .başka kuruluş aranmaktadır. Bunun en somut örneği TBTAK'dır. Kuruluşunda güdülen Türkiye'deki bilimsel çalışmaları düzenleme amacı giderek göz ardı edilmiş ve TBTAK kendi başına, pek de verimli çalışmayan bir kurum durumuna gelmiştir.

Türkiye'nin sanayileşme ile birlikte yatırım mallarına giderek artan gereksinimini önemli oranlarda yurt içinden karşılanabilmesi üç temel öğeye bağlıdır; hammadde, hammaddeyi işleyecek makina ve donanım, mühendislik bilgisi. Bunların verimli bir biçimde yönlendirilebilmeleri için yurt içi teknik bilgi birikiminin etkin bar kullanımına gerek vardır. 1978 yılı içinde yapılan toplam yatırımların, ancak % 2 gibi az bir kısmının etüt ve proje hizmetlerine harcanmış olması bu işe verilen önem derecesini yeterince göstermektedir. Kamu kesirinin yanı sıra özel kesimde faaliyet gösteren mühendislik proje büroları da belli bir düzeyin ötesine ulaşamamışlar ve tek başına bir büyük projeyi yüklenebilecek düzeyde örgütlenememişlerdir.

Türkiye'de yıllardır çimento, kağıt, gübre fabrikası gibi tesisler kurulmasına karşın bu konulardaki proje hizmetleri hala yurt dışı firmalarca yapılmaktadır.

Bu sorunlara bir çözüm olarak önerilen ve 2. BYKP'dan başlayarak çeşitli kereler programda yer alan «Devlet Proje Ofisi» benzeri bir kuruma 4. BYKP 1979 programında da

yer verilmiştir. Adı «Kamu Mühendislik Kurumu» olan bu örgüt MKEK, TDCİ, T. Çimento San., T. Şeker Fab. Azot Sanayii ve ETİBANK'ın ortak olacağı bir kamu kuruluşu niteliğinde olacaktır.

Yukarıda sözü edilen ve benzeri diğer yatırımcı kamu kuruluşları genel olarak şimdiye değin kendi proje birimlerine gereken önemi vermemişler ve mühendislik - tasarım hizmet gereksinimlerini yurt dışında karşılamışlardır. Kuşkusuz, bu hizmetler geliştirilmeyince bu işlerin değişik beceriler gerektiren çeşitli aşamalarında çalışacak yeterli eleman yetiştirilmemiş, var olanlar da adeta özel sektöre itilmişlerdir.

D. METALURJİ SANAYİNDE ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMDE ÖNGÖRÜLEN GELİŞMELER VE DEĞERLENDİRME

Metalurji sanayiinde geçtiğimiz dönemin bir değerlendirmesini yaptıktan sonra, metalurji sanayii kapsamı içinde yer alan kamu girişimlerine-kazandırılmak istenen yeni işlevden ve bu kuruluşlarda Öngörülen yeni düzenlemelerden söz etmek yerinde olacaktır. Kamu girişimlerini içine düştüğü darboğazdan kurtarmak için 1979 yılında bazı yapısal diye nitelenebilecek değişiklikler öngörülmektedir. Bu önlemler kurumlar itibariyle şöyle özetlenebilir :

1. ETİBANK: Bu kuruluşun «Metalurji ve Toprak Sanayii Kurumu» haline dönüştürülerek, demir - dışı metal madenleri, sanayi hammaddeler ve inşaat malzemeleri ile hammaddelerin çıkartılması, metalurjik eldesi ve üç ürünler halinde getirilmesi ile ilgili işleri yapması öngörülmüştür. 1979 Programına göre bu düzenleme çerçevesi içinde aşağıdaki gruplar oluşturulacaktır :

«Bakır İşletmeleri Grubu, Alüminyum İşi. Grubu, Krom ve Ferro-alaşım G., Çinko - Kurşun ve Diğer Metaller G., Kimyasal Hammaddeler ve Maddeler G., İnşaat Hammaddeleri G., Pazarlama ve Ticaret G., Bankacılık G. ve Yatırım Grubu»

Programın KBİ ve KUMAŞ için öngördüğü önlemler ise şöyledir :

«Karadeniz Bakır İşletmelerinin Hazine paylan ETİBANK'a devredilecek, KBİ yıl içinde ETİBANK Bakır İşletmeleri Grubu ile, şimdilik bugünkü statüsünü koruyarak, özellikle üretim, satın alma, finansman ve pazarlama işlevlerinin yürütülmesinde, bütünleşmesi için gerekli önlemler alınacaktır.»

«KUMAŞ, Kütahya Manyezit A.Ş. ve Çinko - Kurşun Metal Sanayii A.Ş. nin kamu paylan yıl içinde % 50'nin üstüne çıkartılması amacıyla gerekli önlemler alınacaktır. Bu kuruluşların yıl içinde, şimdilik bugünkü statülerini koruyarak bütünleşmesi için gerekli önlemler alınacaktır»

2. TDÇİ; **“Demir - Çelik Sanayii Kurumu”**: Yukarıda sıralanan önlemler çerçevesi içinde TDÇİ de yeni bir görünüş alacaktır. Programa göre bu kurum aşağıdaki işlevleri; yerine getirecektir:

«Demir cevheri ve öteki yardımcı ham maddelerin çıkartılması, zenginleştirilmesi, ham demir, çelik ve yan ürünler üretimi, çelik konstrüksiyon işleri yapımı»

Bu önlemler çerçevesi içinde yeni düzenleme ile aşağıdaki gruplar oluşturulacaktır :

«Demir - çelik üreten işletmeler, çelik-konstrüksiyon, Pazarlama ve Ticaret, Finansman, Araştırma - Geliştirme ve Proje Grupları»

Demir - Çelik Kurumunun gerçekleşmesi yolunda ortaya çıkacak engellerden biri ERDEMİR'in durumudur. 1979 Programının ERDEMİR için öngördüğü gelişme şöyledir :

«Ereğli Demir - Çelik Fab. AŞ. bugünkü statüsünü şimdilik korumak kaydıyla Demir-Çelik Sektör Kurumu bünyesine alınacak bir çerçevede, özellikle üretim .....bütünleşmesi için önlemler alınacaktır»

Yukarıda sıralanan tüm düzenlemelerde ortak olan özellik kamu bünyesine alınmaları ekonomik verimlilik ve bütünlük açısından kaçınılmaz olan KBİ, ÇİNKUR ve ERDEMİR gibi kuruluşların bugünkü statülerinin şimdilik kaydıyla da olsa korunmasıdır. Kamu işletmeciliğinden beklenen yararın sağlanabilmesi için hammaddeden pazarlanmaya kadar tüm işlevlerin bir bütünlük içinde ele alınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ne var ki kredi mekanizmasıyla dışa bağımlı kılınan ekonomi, bu türden yapısal değişikliklerin gerçekleştirilmesine olanak verecek durumda mıdır? örneğin ERDEMİR'e açılan Dünya Bankası kredisinin öngördüğü koşullar arasında şirketin bugünkü statüsünü koruması da vardır, O halde bu düzenlemelerin gerçekleşme şansı büyük ölçüde Türkiye'nin politik tercihlerine yeni bir yön vererek emperyalist baskıdan kurtulmanın yollarını aramaktan geçmektedir.

Türkiye'de dışa bağımlı ve tüketime yönelik sanayi yapısında gerekli değişikliklerin yapılmasında önemli rol oynayabilecek KİT'lerin, birçok maddenin üretiminde doğal tekel durumunda oluşu da ekonomide yönetimi elde tutmaya olanak vermektedir: Bu nedenle, uluslararası finans man kuruluşlarının titizlikle KİT'lerin üzerine gitmesi boşuna değildir. Bu durumda, Planda öngörülen yukarıda sözü geçen hedeflerin hayata geçirilemeyeceği yolunda derin kuşkular doğmaktadır.

Metaller Sanayii içinde yer alan kamu kuruluşlarında çözüm bekleyen bir önemli sorun da tesislerde demokratik bir çalışma ortamının sağlanmasıdır. İSDEMİR'de faşist işgale son verilmesi, Seydişehir'de aynı biçimde usulsüz olarak işe yerleştirilen işgalcilerin işlerine son verilmesi ve işlerinden atılan 1500 dolayındaki elamanın görevlerine dönme olanağının sağlanması halen gündemde bekleyen çözümlenmemiş sorunlardır.

Bu sorunların çözümlenmemesi, özellikle İSDEMİR'deki üyelerimizin güvenlik içinde çalışmalarını sürdürmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. İşçilere, teknik elemanlara, mühendislere yönelik saldırılar İSDEMİR'de halen sürmekte ve çalışanların yaşamlarını tehdit etmektedir. Ayrıca faşist kadrolar sağlıklı bir üretimin sürdürülmesini de engellemekte, zaman zaman üretimi baltalamaktadırlar.

Türkiye ekonomisi açısından büyük önem taşıyan bu tesislerde üretimin sürdürülmesi ve can güvenliğinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınmasında artık bir gün gecikilmemelidir. Bunun sorumluluğu da bugünkü iktidarındır.

III. ODA ÇALIŞMALARI

A- TMMOB VE DİĞER ODALARLA BİRLİKTE SÜRDÜRÜLEN ÇALIŞMALAR

Geçen dönemlerde olduğu gibi, odamız bu dönemde de üyelerin güncel soruları, ekonomik ve demokratik hakları çerçevesinde TMMOB ile birlikte ortak çalışmalar yürüttü. Ayrıca uzmanlık alanımıza giren konularda da gerek TMMOB ile gerekse ilgili odalarla ortak çalışmalar sürdürüldü. Memur maaşlarında katsayı artışına, yan ödemelere, toplumsal anlaşma ve ücret sınırlamalarına ilişkin genel açıklamalar yanında, ve içinde özellikle üzerinde durulan bazı çalışmalar aşağıda sıralanmıştır.

VARDİYA RAPORU: Dönem başında, özellikle İSDEMİR'de çalışan üyelerimizin vardiya sorunlarına ilişkin görüş ve önerilerimizi dile getiren «TMMOB Vardiya Raporu» hazırlanarak başta Çalışma Bakanlığı olmak üzere ilgili kuruluşlara iletildi. İlgili kuruluşlardan bu önerilerin dikkate alınacağına ilişkin görüşler iletildiyse de, uygulamada somut bir gelişme sağlanamadı. İSDEMİR çalışanlarının kendi girişimleri ve çabaları sonucu bu tesiste çalışanlar için bazı haklar sağlanmış olmakla birlikte bunların henüz yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Bu konuda geniş açıklama 78/3-4 sayılı bültende yayınlanmıştır.

PLAN ÇALIŞMALARI: 4. BYKP hazırlık çalışmalarına çeşitli özel ihtisas komisyonları içinde etkin olarak katılan odamız, hazırlanan plan taslağı üzerinde sürdürülen tartışmalara da katıldı. Hazırlanan Han; Taslağı'nın tanıtılması ve tartışılması için DPT tarafından; düzenlenen toplantıya TMMOB ve odaları da katılarak görüşlerini geniş bir raporla ortaya koydular. Odamızın ve TMMOB'nin bu konudaki görüşleri 78/ 9 -10 sayılı Oda Bülteni'nde ayrıntılı biçimde yayınlandı.

TSE'NE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR: Türk Standartları Enstitüsü'ndeki yapısal aksaklıkların giderilmesi ve yasal bir genel kurul ile yönetimin demokratik bir yapıya kavuşturulması yönündeki çalışmalar TMMOB ve Odalarla birlikte sürdürüldü. Yapılan yasal bir genel kurul ile kurumda demokratik bir yönetimin işbaşına gelmesi sağlandı. Genel kurul

öncesi ve sonrasındaki gelişmeler 78/ 9 -10 sayılı Bültende ayrıntılı biçimde üyelerimize duyuruldu.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ: TMMOB İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Komisyonu'nun çalışmalarına sürekli katılarak, 19 - 21 Ekim tarihlerinde Türk Tabipler Birliği tarafından İstanbul'da düzenlenen «1. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi» ne sunulan bildirinin hazırlanmasına katkı konuldu.

Ayrıca, Çalışma Bakanlığı tarafından kurumlaştırmaya başlanan “Ulusal Düzeyde İş Sağlığı - İş Güvenliği Kurulunun” yasal statüsünün hazırlanması çalışmalarına TMMOB'nin de katılması üzerine, Komisyon mühendis ve mimarların bu Örgütlenme içindeki görevlerinin, yetki ve sorumluluklarının saptanması için inceleme ve araştırma yaparak bir görüş oluşturdu. Bu görüşler söz konusu Kurula TMMOB adına katılan Komisyon Başkanı'na sunuldu.

FİİLİ HİZMET SÜRESİ ZAMMI : «Fiili Hizmet Süresi Zammı» ile ilgili çalışmaları TMMOB adına sürdüren K.M.O. Ankara Şubesi ile başlangıçtan itibaren ilişki kurularak gerekli bilgiler sağlandı.

Fiili Hizmet Süresi Zammı, Sosyal Güvenlik açısından Emekli Sandığına bağlı olacak çalışan üyelerimizin bir bölümünü kapsamaktadır. Yasa ile demir, çelik ve pirinç döküm işlerinde çalışanlar, çalışma sürelerine bağlı olarak 6 yıla kadar fiili hizmet zammına hak kazanmaktadır. Bu konuda sürdürülen çalışmalar, ilk sonuçlarını MTA Enstitüsünde vermiştir. Bu kurumda görev yapmakta olan Kimya Mühendisleri ve diğer teknik elemanlar yasal haklarını elde etmişlerdir.

Bu nedenle görevleri, 78/11 sayılı bültende ayrıntılı bir şekilde açıklanan kapsama giren üyelerimiz, çalıştıkları yerdeki Oda temsilcimiz veya TMMOB temsilcisiyle, bunlar yoksa doğrudan Oda merkezi ile ilişkiye geçip başvuru konusunda daha geniş bilgi elde edebilirler.

MEYAK ÜZERİNE: 1970'den bu yana kamu kesiminde çalışan memurların büyük bir bölümünün maaşlarından % 5 MEYAK kesintisi yapılmaktadır. Bu konuda TMMOB'nin açıkladığı ve 78/11 ve 12 sayılı bültenlerimizde de duyurulduğu gibi, yasal olmayan bu kesintilerin toplamı milyarlarca ulaşmış olup, bu fon çeşitli yollarla tekelci sermayenin finansman güçlüklerinin çözümünde kullanılmaktadır. Yedi yıldır kuruluş yasası çıkarılmayan MEYAK'ın, memurların konut, kredi v.b. sorunlarının çözümü doğrultusunda çalışacağı öne sürülmektedir. Oysa bu amaçların gerçekleşmesi için yeni bir kuruma gerek yoktur. Emekli Sandığı'nın bugün olduğu gibi turistik, otel - iş hanı işletmeciliğini bir kenara bırakıp, çalışanların sorunlarının çözümü doğrultusunda çalışması durumunda, MEYAK'ın yerine getireceği savlanan işlevler, Emekli Sandığına gerçekleştirilebilecektir. Bu açıdan,

TMMOB olarak yıllardır savunduğumuz istemimizi bir kez daha vurgulayarak «**MEYAK'A HAYIR**» diyor ve bugüne yapılan kesintilerin faiziyle birlikte geri verilmesini istiyoruz.

YAN ÖDEMELER: Geçen yıl olduğu gibi, 1979 yılı bütçesi tartışılırken de TMMOB, «**SENDİKASIZ KAMU GÖREVLİLERİNİN ÜCRET SORUNU**» üzerine görüşlerini açıkladı. Bu kapsamlı çalışmada kamu görevlilerinin, kadrosuzluk, sosyal haklarının yetersiz olması, yan ödemelerin keyfi bir biçimde dağıtılması, yasal olmayan MEYAK kesintilerinin sürdürülmemesi v.b. sorunları ele alındı. Bu konudaki çözümlerinin ışığı altında hazırlanan görüş ve öneriler 78/12 sayılı bültende de yer almıştır.

B-TEMSİLCİLİKLERLE İLİŞKİLER

Temsilciliklerle sağlıklı ilişkiler kurulması, temsilciliklere işlerlik kazandırılması için geçtiğimiz dönem yapılan yoğun çalışmalar sonucu bazı temsilciliklerle çok sağlıklı ve yeterli düzeyde ilişkiler kurulmuşsa da tüm temsilcilikler için bu ilişkilerin yeterli düzeyde geliştirildiğini söylemek olanaklı değildir. Bu dönemde temsilciliklerle ilişkilerin geliştirilmesi için düzenlenen çalışmalar şunlardır :

SEYDİŞEHİR TEMSİLCİLİĞİ: 1. Ulusal Alüminyum Sanayii Kongresinin hazırlık çalışmalarına ilişkin olarak 24-25 Haziran 1978 tarihlerinde Seydişehir'de bir toplantı yapıldı. Toplantıda ayrıca, Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nin ve üyelerimizin sorunları tartışıldı.

Bu toplantının dışında, TMMOB'nin düzenlediği «Sendikal Haklar Paneli» ve Kongre Düzenleme çalışmaları nedeniyle Yönetim Kurulu Üyeleri ve Odamız Genel Yazmanı birçok kez Seydişehir'e giderek görüşmeler yaptılar. Seydişehir temsilciliği ile ilişkiler dönem boyunca düzenli ve yapıcı bir şekilde sürdürüldü.

Son olarak, 20 Ocak 1979 tarihinde yapılan temsilcilik toplantısında Oda ve Seydişehir temsilciliğinin bir yıllık çalışmalarının genel bir değerlendirmesi yapıldı.

ERDEMİR TEMSİLCİLİĞİ: 7-8 Temmuz 1978 tarihlerinde Ereğli'de yapılan toplantıda Oda çalışmaları hakkında üyelere bilgi verilerek, üyelerin bu konudaki görüşleri alındı. Ayrıca Ereğli'de Odanın kongre, panel, seminer gibi teknik düzeyde başlı çalışmalar yapabilme olanakları tartışıldı.

Sunun dışında Erdemir temsilcisi ile Ankara'da yapılan görüşmede, Erdemir'deki üyelerimizle daha ileri düzeyde ilişki kurma olanakları üzerinde görüşüldü.

İSDEMİR TEMSİLCİLİĞİ: TMMOB İs-demir işyeri Temsilciliği seçimi için yapılan toplantıya bir Yönetim Kurulu üyemiz ve Genel Yazmanımız da katıldı. Aynı tarihte temsilci ve üyelerimizle yapılan ayrı bir toplantıda üye sorunları tartışılarak, gelecek dönem İsdemir'de yapılacak bir çalışmanın hazırlıklarına başlanması kararlaştırıldı.

Ayrıca Yönetim Kurulu üyelerimizin birçok kez İsdemir'e gitmesi, temsilci ve üyelerimizin Ankara'ya gelmesi ile yapılan görüşmelerle İsdemir temsilciliği ile dönem boyunca düzenli ve sağlıklı ilişkiler sürdürüldü.

KARABÜK TEMSİLCİLİĞİ: Karabük Temsilciliğimiz ile eski dönemlerden beri süren iyi ilişkiler daha da geliştirilmiştir. Gerek Yönetim Kurulu Üyelerimizin Karabük'e gitmesi, gerekse temsilcimizin sık sık Ankara'ya gelmesi ile dönem boyunca sağlıklı ilişkiler sürdürülmüştür. Ayrıca Karabük'te düzenlenen «II. Demir - Çelik Sanayii Kongresi» nedeniyle temsilcimiz ile yapılan görüşmede üyelerimiz ve teknik eleman sorunları irdelenmiştir.

KIRIKKALE TEMSİLCİLİĞİ: Merkeze en yakın temsilcilik olmasına karşın geçtiğimiz dönemde Kırıkkale temsilciliği ile, istenen düzeyde ilişkiler sağlanamadı. Ancak, dönem sonlarında yapılan görüşmelerde Oda ve temsilcilik çalışmaları değerlendirildi. Böylece bir açılım kazanan ilişkilerin, önümüzdeki dönemlerde daha da gelişeceği umulmaktadır.

İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ: İstanbul temsilciliğimiz aracılığı ile TMMOB İstanbul Danışma Kuruluna etkin olarak katılarak tüm çalışmalara katkı konulmuştur.

SAMSUN TEMSİLCİLİĞİ: Az sayıda üyemizin bulunduğu Samsun temsilciliği ile ilişkilerin geliştirilmesi için Oda Başkanı Samsun'a giderek üyelerle görüşmüştür. Daha sonra Ankara'ya gelen temsilcimiz ile yapılan görüşmelerde de üye sorunları ve Oda çalışmaları üzerine karşılıklı görüşler aktarılmıştır.

C- KOMİSYON ÇALIŞMALARI: DEMİR - ÇELİK KOMİSYONU

IV. Plan çalışmalarını ve yeni yatırımları yalandan izlemek, çalışmakta olan kuruluşlar ve çeşitli uygulamalarla ilgili olarak kamuoyuna ve üyelere bilgi vermek, dış alım ve satım, özel kesim haddehane ve ark ocakları konularını incelemek ve geniş kapsamlı bir Demir - Çelik Raporu hazırlamak üzere gerekli kadro oluşturularak, komisyona işlerlik kazandırılmıştır.

İlk olarak, İsdemir'de çalışan üyelerimizden alınan bilgileri de değerlendirerek, Oda ve TMMOB düzeyinde çalışmalar yapılmış ve 17. Sayı METALURJİ Dergisi'nde de yayınlanan «TMMOB İsdemir Dosyası» hazırlanmıştır. Raporda «Genel olarak Demir -Çelik Sanayii'nin, özel olarak da İsdemir İşletmelerinin ülkemiz açısından taşıdığı öneme değinilmiş; içinde yaşadığımız düzenin sonucu olan ve İsdemir'in kuruluş ve üretim aşamalarında da gözlemlenen yapısal aksaklıklar vurgulanmış ve MC Dönemlerinde İsdemir'i faşistleştirme girişimleri açıklanmıştır.

9 Haziran 1978 tarihinde yapılan ve 18. Sayı Metalurji Dergisi'nde yer alan «Türkiye Demir -Çelik Sanayiinde Teknoloji Sorunu-» konulu panelde özetle :

Demir-Çelik Sanayiinin bir yandan planlama, hammadde, işletme, pazarlama, istihdam ve teknoloji sorunlarının yoğunlaştığı; diğer yandan da Demir-Çelik ürünlerine olan ve hızla artan istemi karşılamak üzere demir-çelik kapasitesinin artırılması gereği» vurgulanmış; «Gerek teknoloji aktarımı ve teknolojik sorunların çözümü doğrultusunda, gerekse planlama ve uygulamanın ülke yararlarına olması için demir-çelik sanayiinde yeni bir örgüt yapıma gerek duyulduğu ve bunun için zaman geçirilmeksizin gerekli önlemlerin alınması zorunlu olduğu» belirtilmiştir.

16 Haziran 1978 tarihinde Oda Yönetim Kurulunca yapılan ve 78/5 Sayılı bültende üyelere iletilen açıklamada, «TDÇİ'nin yoğun bir işgal altında olduğu, bu nedenle üretimin gerektiği biçimde sürdürülemediği» vurgulanarak, «yetkililerin bu durumu göz ardı edip, dikkatleri peride kurulacak ve henüz planlaması yapılmamış işletmelerin üzerinde yoğunlaştırmaları» eleştirilmiştir.

Madenlerin devletleştirilmesi ve demir-çelik dış-alımının devlet eliyle yapılmasına ilişkin gelişmeler üzerine, 78/9 -10 sayılı bültende yer alan görüşler açıklanmıştır. Açıklamada, şu görüşler belirtilmiştir :

«Ülke sanayiinin içine düştüğü hammadde, enerji ve döviz bunalımının zorlaması sonucu demir-cevheri, kömür ve bor tuzlarının devletleştirilmesi kararı alınmıştır. Ancak söz konusu yasa birçok sakıncaları birlikte getirmektedir. Ayrıca demir-çelik dış-alımında kararlı bir adımla tüm dış-alımın devlet eliyle yapılmasına karar verilmiş, ancak özel kesimin baskıları karşısında karardan belli ölçüler içinde gerilenmiştir. Bu şekilde bir adım ileri atıp, sonra geri dönüş yapmak sorunların çözümünde geçerli bir yöntem değildir.»

8 Aralık 1978 tarihinde Karabük'te düzenlenen «2. Demir - Çelik Kongresinde» yapılan «Demir - Çelik Yatırımlarının konulu panele katılarak, şu görüşler savunulmuştur :

- Her sektörde olduğu gibi, demir-çelik sanayiinde de yeni yatırımların planlanmasında sektör bazında ana plan yapılması gereklidir. Ancak ana plan sorunlarının çözümünde amaç olmayıp bir araçtır. Sorunların çözümü ve sağlıklı hazırlanan planların uygulanması için yeni bir örgütlenme modeli zorunludur.

Bu örgüt, hammadde üretiminden, ürünlerin pazarlanmasına değin tüm demir - çelik işletme ve kurumlarını içermeli ve devlet eliyle kurulmalıdır.

- Örgüt içinde,-«maliyet ve satış fiyatı uygulaması ile özel kesime ucuz girdi sağlama» ve «Ücret ve istihdam Uygulaması ile özel kesime eleman yetiştirme» politikalarına son verilmelidir.

- Yerli teknik gücün örgütlenerek, eğitilmeleri ve mühendislik hizmetleri aşamasından başlamak üzere dışa. bağımlılığın giderek kaldırılması gereklidir.

- İşletmelerde araştırma ve geliştirme çalışmalarına gerekli önem verilmelidir.

- Teknik eleman sorunlarının çözümü grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklardan geçmektedir. Bu nedenle söz konusu savaşımın odağını oluşturan örgütlerin güçlendirilmesi gereklidir.

Geçtiğimiz dönemde demir. çelik sanayii üzerine Odamız çeşitli zamanlarda birçok kez görüşlerini belirtmiştir. Ayrıca bu amaçla çok geniş kapsamlı bir «Demir Çelik Raporunun» hazırlıkları sürmektedir'. Raporda demir - çelik sanayiinin yapısı ve sorunlarının irdelenmesi, bunlara karşı kısa. ve uzun dönemde çözüm önerileri ve alınması gerekli önlemler konusunda görüşler geliştirilmesi öngörülmektedir. Politik seçeneklerimizde belirleyecek olan raporun, bu alanda yayınlanmış görüş ve raporlardan çok daha geniş kapsamlı ve yön gösterici bir rapor olacağı beklenmektedir.

Ayrıca İsdemir'de düzenlenmesi düşünülen «Demir-Çelik Sempozyumu» için gerekli girişimler tamamlanmış ve çalışmalar hızlandırılmıştır.

ALÜMİNYUM KOMİSYONU

Alüminyum sanayiine ilişkin çalışmalar Seydişehir Temsilciliğimiz ile koordineli bir biçimde sürdürüldü. Geçen dönemlerde tasarlanan ancak, çeşitli nedenlerle gerçekleştirilme olanağı bulunamayan «I. Ulusal Alüminyum Sanayii Kongresi,» Odamız Seydişehir Temsilciliğinin ve TMMOB Seydişehir İşyeri Temsilciliğinin yürütücülüğünde 14-16 Aralık 1978 tarihlerinde Seydişehir Etibank Alüminyum Tesislerinde yapıldı.

Kongreye odamız üyeleri yanında çeşitli sanayi kuruluşları ile üniversite ve araştırma kurumları temsilcileri katıldılar. Kongrede alüminyum sanayii ile ilgili bilimsel ve teknik gelişmelerin yanı sıra, bu sanayi dalında var olan sorunlar irdelendi ve çözüm önerileri geliştirildi.

Kongrede alüminyum sanayiini hammaddesinden, uç ürünlerin üretim ve pazarlamasına kadar bir bütün olarak ele alan ve bu alandaki bilimsel ve teknik araştırmaları, yenilikleri tanıtan değerli çalışmalar yer alıyordu. Bu çalışmalar, ülkemiz alüminyum sanayiinde bugün varolana küçümsenmeyecek düzeydeki bilgi birikimini de sergileyecek nitelikteydi.

Kongrede ayrıca alüminyum sanayiinin çeşitli sorunlarını gündeme getiren geniş bir tartışma ortamı yaratıldı. Ayrıca düzenlenen bir panelde «Türkiye'nin alüminyum sanayiinde gelecekteki üretim plânlaması ve politikası» irdelendi. Panelciler dışında, izleyenlerin de tartışmaya katıldıkları ve görüşlerini belirttikleri panel, canlı ve yaratıcı bir havada sürdü. Ayrıca, teknik sorunların genel ekonomik ve toplumsal sorunlardan, giderek siyasal sorunlardan bağımsız olmadığı gerçeği de bir kez daha vurgulandı.

Kongre, tesislerin gezilmesi ve dışardan gelen konuklara tesislerin çeşitli yanlarının tanıtılması ile sona erdi. Kongrede ele alınan sorunlar ve geliştirilen çözüm önerileri bir

«Basın bildirisi» ile kamuoyuna duyuruldu. Kongreye sunulan bildiriler ve tartışmalar kısa bir süre içinde kitap biçiminde basılacaktır.

EĞİTİM KOMİSYONU

Geçen dönemlerde TMMOB Eğitim Komisyonu çalışmalarına koşut olarak çalışmalarını sürdüren Odamız Eğitim Komisyonu, bu yıl içinde çalışmalarını ODTÜ Metalurji Mühendisliği Bölümü Öğrenci Temsilciliği ile ortaklaşa sürdürmüştür. Bu çalışmalar sonucu, Dr. Turgay Ertürk tarafından verilen «Metalurjinin Tarihsel Gelişimi ve Kapsamı» ve Oda Başkanı Melih Törelî tarafından verilen «Türkiye'de Teknik Elemanların Sorunları ve Metalurji Mühendislerinin Konumu» konulu iki seminer gerçekleştirilmiştir.

YAYIN KOMİSYONU

TMMOB tarafından belirlenen ve Odamız 8. Genel Kurulu tarafından da benimsenen Odaların genel çalışma ilkesi «Üyelerin somut sorunlarından hareketle, onların demokratik ve ekonomik istemleri doğrultusunda verilen mücadelesiyle bütünleştirmek» şeklinde özetlenmiştir.

Diğer çalışmalarda olduğu gibi yayın çalışmaları da bu ilke doğrultusunda yönlendirilmeye çalışılmış, giderek yoğunlaşan gelişmelerin güncelliğini yitirmeden üyelerimize duyurulması amaçlanmıştır. Daha önceki dönemlerde çıkan «Birlik Haberler» bu işlevi yerine getirmekteydi. Ancak TMMOB'nin içinde bulunduğu parasal bunalım nedeniyle «Birlik Haberler» çıkartılamayınca, bu alanda büyük bir boşluk doğdu. En son gelişmeleri üyelere zamanında iletmek, Oda çalışmalarını tanıtmak, üyelerin ekonomik - demokratik istemlerini duyurmak ve ülkedeki bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini yaygınlaştırmak amacı ile «**Metalurji Mühendisleri Odası Bülteni**» niteliksel bir değişim geçirerek ve düzenli sürelerle yayınlanmaya başladı. Ayda bir yayınlanan «Bülten» giderek üyelerimizle ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir araç oldu. Ancak, TMMOB'nin almış olduğu ilke kararı uyarınca «Birlik Haberler» yeniden düzenli olarak yayınlanmaya başlayınca, «Bültenin» işlevini büyült ölçüde yükleneyeğinden, doğal olarak «Bülten» bugünkü kapsamı ve biçimi ile çıkmayacaktır.

Teknik yayın konusunda dönem içinde önemli gelişmeler olmuştur. Yayın Kurulu, Üniversitenin de desteğiyle yeniden oluşturulmuştur. Yeniden oluşturulan Yayın Kurulu, «Metalurji» dergisinin içeriğinin ve biçiminin geliştirilmesi konusunda Önemli atılımlar yapmıştır. Buna karşın derginin son iki sayısının zamanında çıkması aksamıştır. Bunda kuşkusuz reklam sorununun uzun süre çözümlenememiş olmasının payı çok büyüktür. Dönem sonunda reklam sorunu da bir ölçüde çözümlenmiştir. Bu dönemde planlanan dört sayı dergi de, sürelerde aksama olmasına karşın çıkartılmıştır. Önümüzdeki dönemde «Bültene» bağlı

gelişmelere, parasal olanaklara ve üyelerimizin ilgi ve katkılarına bağlı olarak derginin yayınlanma süresi ve içeriği yeniden değerlendirilmelidir.

Yıl içinde Yayın Komisyona iki kitap basılması önerisi gelmiştir. Bunlardan «1. Ulusal Alüminyum Sanayii Bildiriler Kitabı» yayına hazır duruma getirilince baskıya verilecektir. ikinci; kitap ise «**Uygulamalı Metalurji Termodinamiği**» konulu bir çeviridir. Kitap incelenerek görüş bildirilmesi için üniversiteye gönderilmiştir.

Daha önceki dönemde yayınlanması için odamıza verilen «**Çelik El Kitabı**» ise tüm olanakların zorlanması karşın finansman sağlanamadığı için basılamamıştır.

Ayrıca daha önceki dönemde yayınlanmış olan “**Alüminyum Raporunun**” geçen dönemde ikinci baskısı yapılmıştır.